

Stille mensen

Esther J. Ending

Stille mensen

2012 Prometheus Amsterdam

Voor een jong, dakloos meisje zijn bioscopen een prima plek om te overnachten, je moet alleen wel geduld hebben. Je moet bereid zijn om herhaaldelijk dezelfde film te zien. Het is onverstandig om pas bij de laatste voorstelling naar binnen te gaan, omdat de portiers dan extra goed opletten: verlopen figuren met rugzakken vinden ze op dat tijdstip verdacht. Ik heb geen rugzak, maar mijn koffer trekt nogal de aandacht. Het is een lijvig bruin ding, ooit nog van mijn overgrootvader geweest, met stickers uit zijn tijd nog. In andere steden liet ik 'm in stationskluizen, maar het Centraal Station van deze stad ondergaat een verbouwing, de kluizen zijn tijdelijk buiten gebruik. Ze hebben er een bordje hangen, *EXCUSES VOOR HET ONGEMAK*, wat vriendelijk is, want een ongemak is het zeker, het is een zware koffer. De inhoud: een versleten coltrui, drie onderbroeken, twee paar Charlie Brown-sokken, een toilettas, veertig plastic soldaatjes van pennendopformaat (jeugdsentiment, nog uit de tijd dat ik Napoleon wilde worden), opa's boek over oorlogstactiek: *Veldslagen van toen tot nu*, een replica-colt, een gouden armband met emotionele waarde. En natuurlijk beertje Eenoo, dat zijn naam kreeg nadat mijn klasgenoten een jaar of tien geleden een van zijn ogen uitstaken.

Peter heeft het mij geleerd: vóór achten binnen zijn en tijdens de intermezzo's languit op de bank liggen. Wat trouwens zo zijn voordelen heeft, je hoeft die avonduren geen kou te lijden. Peter raadde me aan om oordopjes, een zaklamp en een goed boek aan te schaffen, aangezien steeds dezelfde film op den duur gaat vervelen, maar ik ben een snelle slaper, zeker na de lange dagen van een zwerversbestaan.

Overigens is dit niet de beste bioscoop van de stad, verderop hebben ze grotere stoelen, maar daar sluiten ze 's nachts de filmzalen, dan kun je niet

naar de wc. Dat ze de deuren hier openlaten heeft nog een voordeel: toegang tot een keuken met een ijskast vol broodjes kaas en leverworst.

‘Juffrouw,’ zegt een mannenstem. ‘Vooruit nu. U moet wakker worden.’

Het is de portier die mij wakker port.

De lichten zijn aan, de mensen van de vorige voorstelling al weg, nieuwe mensen komen de zaal binnen. Een stuk of tien zijn al gaan zitten, op de middelste rijen.

De portier ziet dat ik ontwaak en doet een stapje terug. Hij staat naast me, tussen de smalle ruimte van opgeklapte stoelen en rugleuningen voor ons. ‘U heeft maar voor één voorstelling betaald. Dit is de tweede voorstelling, juffrouw.’

Ik rek me uit en probeer verbaasd om me heen te kijken. ‘Ik moet morgen een stukje voor de krant schrijven,’ verzin ik. ‘Over deze film.’

De man knikt smalend. ‘Ja, dat zal wel. Met die koffer ook zeker. Wat zit daarin, drie typemachines uit de vorige eeuw?’

Ik rommel wat in mijn jas, ergens heb ik nog wat kleingeld. ‘Ik koop graag nog een kaartje van u,’ probeer ik vriendelijk.

‘Luister, juffrouw, ten eerste moet u daarvoor niet bij mij wezen maar bij het loket. Ten tweede heb ik het vage idee u hier gisteren al gezien te hebben, bij de eerste voorstelling van de avond. En vandaag na de ochtendvoorstelling zag ik iemand met precies zo’n koffer naar buiten lopen. Een meisje was het, en volgens mij leek ze als twee druppels water op u. Wat vreet u hier toch in hemelsnaam uit?’

Een rij voor ons is een jonge vrouw gaan zitten. Ze is bijzonder mooi, een bleke schoonheid met wijnrode haren, slordig opgestoken in een knot. Ze kijkt over haar schouder om te zien wat er gaande is.

Ik heb genoeg geld gevonden. ‘Maakt u zich geen zorgen, meneer, ik loop naar het loket en kom zo weer terug met een kaartje.’

Maar als ik opsta houdt de portier me tegen. ‘U vergeet uw koffer, juffrouw.’

‘Ik ben zo terug,’ glimlach ik. ‘In deze zaal zal hij vast niet gestolen worden.’

Hij schudt zijn hoofd. ‘U komt niet terug, juffrouw. U kunt wel een kaartje gaan kopen, maar u komt deze zaal vanavond niet meer in. Ik ga de zaal over dertig seconden sluiten en tegen die tijd bent u beslist niet terug.’ Dat hij het meent benadrukt hij door zijn bril iets rechter op zijn neus te

drukken. Deze roofdiersoort ken ik inmiddels: het epsilon-aapje, onder aan de ladder en daardoor des te gretiger om het beetje autoriteit dat dit uniform hem verleent ten volle te benutten.

Het lijkt me verstandig om op inschikkelijke toon zijn gezag te erkennen: ‘Meneer, ú bent natuurlijk de baas. U doet gewoon uw werk, en ik kan uiteraard best begrijpen dat u –’

De portier grist mijn koffer van de grond en kwakt hem met een doffe bons op de stoeleuning. Daar is de krakkemikkige sluiting niet tegen bestand: de koffer klapt open en één paar Charlie Brown-sokken, een halflege colafles en beetje Eenooq vallen op de stoel. Mijn overige bezittingen worden tegengehouden door de coltrui, maar de rode verpakking van een broodje leverworst, mét bioscooplogo, nog van gisternacht, doemt daarachter vervaarlijk op. ‘Kijk.’ Hij knikt tevreden, alsof het openklappen van mijn koffer nu juist zijn intentie was, een sluwe truc om mij te ontmaskeren. ‘Dit is precies wat ik bedoel. Raapt u dat op, jongedame, en laat ik u hier niet meer zien.’

Tranen prikken achter mijn ogen terwijl ik beetje Eenooq terug in de koffer duw. En dan roept de vrouw voor ons, die ik absoluut nooit eerder heb gezien, mijn naam. Niet mijn roepnaam Nicky trouwens, maar mijn geboortenaam Nicasia, wat echt opmerkelijk is, want die kent bijna niemand.

*

Het lijkt een leven terug, maar het is in feite amper drie maanden geleden, na de begrafenis van opa, dat oma besloot me naar een prestigieuze universiteit te sturen, een ‘gesoigneerd instituut dat jongedames van een zekere distinctie de volleerde kans biedt zich te ontplooien’. Dat zowel de stad als de universiteit van haar keuze mij tegenstond wees ze achteloos van de hand als ‘dwalingen der onwetende jeugd’.

Het was een mooie universiteit, dat wel.

‘Achtttiende eeuw, onlangs gerenoveerd,’ vertelde de decaan. Het kennismakingsgesprek werd gehouden in een statige kamer met Perzische tapijten. ‘Maar de tijdgeest hebben we behouden. Hier hangt nog steeds de sfeer van Voltaire, Montesquieu, Bach – nee, ze hebben hier niet gestudeerd natuurlijk, al zou het de hele middag kosten om alle roemruchte lieden op te noemen die hier tot wasdom kwamen.’

Vanachter haar leesbril bestudeerde oma de folder. ‘Men besteedt ook

enige aandacht aan wellevendheid?’ wilde ze weten. ‘Nicasia heeft op de beste scholen gezeten, weet u, het soort scholen waar etiquette nimmer onderdeel voor het onderricht van het intellect, zal ik maar zeggen.’ Ze wierp me een steelse blik toe omdat ik gedachteloos een lakschilfer van de stoelleuning pulkte. Ik legde mijn handen in mijn schoot, losjes, precies zoals oma het mij geleerd had, benen tegen elkaar, de pose van een jongedame van stand.

De decaan strengelde zijn vingers ineen, met een glimlach die iets weg had van een grimas. ‘Mevrouw, zelfs de ruwste diamant weten wij te slijpen. Onze visie is *Stilus virum arguit* – de stijl verraadt de man. Zonder beschaving verliezen woorden hun betekenis; zaken als verfijning en betamelijkheid staan bij ons zéér hoog in het vaandel, dat durf ik u met stelligheid te garanderen.’

Ik stak aarzelend mijn vinger op, ik moest ineens nodig naar de wc.

Daar, naast de marmeren wasbakken van het meisjestoilet, leerde ik Peter kennen, een slungelige jongen van eenentwintig met lange blonde haren in een paardenstaart. Hij was ijverig bezig met het draaien van een joint. Ik had hem al eerder gezien, in de wachtruimte. Vooral zijn vader was me opgevallen, type geslaagde ondernemer in een op maat gesneden pak, met een golftas die hij ergens neergooide om vervolgens nerveus te gaan ijsberen, nu en dan de prullaria op de schouw bestuderend die hij hardop op waarde taxeerde. Zijn in juwelen gehulde vrouw, die mij overigens veel te jong leek om Peters moeder te zijn, bladerde verveeld in een woonmagazine, terwijl Peter wazig uit het raam keek. Van dit gezelschap leek het niemand op te vallen dat oma hen misprijzend gadesloeg; de nouveaux riches bezitten volgens oma ‘evenveel *élégance* als een straatduif met aangeplakte pauwenveren’.

Peter bood mij een trekje van de joint aan, waar ik een hoestbui van kreeg, ik had zelfs nog nooit een sigaret gerookt.

‘Dat was mijn moeder niet,’ snoof hij toen ik onze eerdere ontmoeting memoreerde. ‘Dat was mijn vaders vriendin. *Mitlijfkriesis*, weet je wel? Dikkere auto, groter huis, jonger wijf.’ En op mijn vraag of hij niet terug moest naar het kennismakingsgesprek: ‘Tijd zat, ik heb ze verteld dat ik aan de schijterij ben. Kan ik even de omgeving beproeven. Ik zie ontstellende dingen, weet je? Zie je dit hier?’ Hij wees de gouden kraanknoppen aan, boven de wasbakken. ‘Kun je een tweehonderdwatt zonnepaneel van kopen, of tien kinderen in Afrika een halfjaar van laten leven. We bevinden ons hier in dé hartspier van het kapitalisme, als je begrijpt wat ik bedoel. Mijn pa is

oliemagnaat, stinkend rijk dus, met de nadruk op *stinkend*. Dikke mik met de hoge pieten van Shell – apartheid, uitbuiting, dubieuze investeringen, om maar te zwijgen over het milieu. Maar ik laat me niet kisten, nee hoor, wat denken ze wel? Vannacht stond mijn pa met een schaar voor mijn bed – ik bedoel, *wie* is hier nu gek?

‘Een scháár?’

Peter knikte fel. Hij rukte zijn paardenstaart los en schudde zijn haren uit, een glanzende bos tot over zijn schouders. ‘Hij wilde mijn haren afknippen! Alsof je daarmee mijn visie wegnipt, de idioot! Wist je trouwens dat je op deze universiteit als jongen met lang haar niet eens binnenkomt? De decaan begon er zojuist al over. Korte broeken mogen ook al niet, al is het boven de dertig graden.’ Hij maakte weer een staart van zijn haar. ‘Ik heb het een en ander uitgeplozen, en wat blijkt? Ze kampen hier met een alarmerend percentage zelfmoorden. Wist je dat deze universiteit onlangs een berisping kreeg omdat de decanen te weinig actie ondernemen tegen pesten?’

Ik luisterde aandachtig, aangezien ik op kostschool vaak gepest werd. Dat varieerde van aan mijn haren trekken tot de totale ontkenning van mijn bestaan; op den duur ontstond er een consensus waarbij ik met rust gelaten werd als ik op mijn knieën ging en een paar keer herhaalde: *Ik, prinses Erwtensnert, ben een ongelooflijk verwaand kind.*

‘Enniewee, ik ga het niet doen,’ besloot Peter.

‘Je gaat het niet doen?’ vroeg ik gebiologeerd.

‘Nee, ik heb andere plannen.’ Hij trok broeierig aan zijn joint, zonder zich erom te bekommeren dat de hele toiletruimte nu blauw stond van de rook. ‘Ze noemen dit een stad, maar in feite is het een dorp, er gebeurt hier geen ene flikker. En laat ik nu toevallig legio vrienden hebben in échte steden. Steden waar op elke straathoek een jazzbandje speelt, een en al feest. Slaapplaatsen in overvloed, baantjes voor het oprapen. Dan leer je heel wat meer dan op dit instituut voor plutocratische provincietelgen, kan ik je vertellen. Dus dat ga ik doen, heb ik besloten. En jij, wat ga jij doen?’

Ik staaarde naar mijn schoenen.

‘Wie niet waagt, die niet wint,’ zei Peter. ‘Dat is de enige zinnige uitspraak die ik mijn pa meneer-de-oliemagnaat ooit heb horen doen.’ Hij vertelde nog meer over échte steden; over weelderige parken met Romeinse fonteinen waar conservatoriumstudenten gratis concerten gaven, waar het wemelde van mensen uit alle hoeken van de samenleving die elkaar

niet beoordeelden op achtergrond of huidskleur. En die je niet veroordeelden – hier wierp hij me een veelbetekenende blik toe – op een timide, zwijgzaam karakter. ‘Ik heb een goeie vriend, die woont in een reusachtig pand, een voormalige suikerfabriek, met alleen maar toffe lui. Ik kan er zó heen, het is nog geen drie uur reizen hiervandaan. Liftend bedoel ik, want ik hoef mijn pa’s geld niet. Ik neem wel zakgeld mee natuurlijk, want dat komt me toe, da’s gewoon onderdeel van de ouderlijke plicht, maar daarna zien we wel hoe het loopt. Het kost daar ook geen drol, trouwens, je krijgt een Jack Daniels waar je hier nog geen koffie voor koopt. Desnoods ga ik in de bouw werken, da’s tenminste eerlijk verdienen, of ik koop een gitaar en word muzikant, enfin, opties zat.’ Hij nam een laatste trekje van zijn joint. Met samengeknepen ogen bestudeerde hij me. ‘Jij bent stil. Ik mag dat wel, hoor, maar hier heb je daar niets aan; verlegen meisjes maken geen schijn van kans, die dienen als deurmat voor al die verwende barbietrutten. Is dat wat je wilt? Om dan voor de rest van je leven als grijze muis weg te kniezen in een of andere koude villa, met een kerel voor wie je eigenlijk tweede keus bent, ware het niet dat jij de meeste centjes binnenbracht? Of wil je liever het échte leven leren kennen, mensen die jou zien stáán? Mensen zonder geld maar met een hart? Mensen die nadenken? Mensen die van jou *houden*?’ Hij zei dit met zo veel emotie dat hij er tranen van in zijn ogen kreeg.

In de hotellounge, terwijl oma de folder doornam, zette ik me schrap.

‘Ik heb andere plannen, oma,’ zei ik. Ik probeerde er vastberaden bij te kijken, met mijn kin iets omhoog, precies zoals ze het mij zelf geleerd had: zo straal je enige autoriteit uit. ‘Ik ga naar een échte stad.’

Ze zette haar koffiekopje neer, met gedegen kalmte, alsof ze zich jaren op dit moment had voorbereid. ‘En wie gaat dat betalen?’

Ik vertelde haar over Peter, een superslimme jongen die een vriend had bij wie we konden logeren. ‘Bovendien, van mijn spaargeld kan ik best wel even rondkomen. Daarna zoek ik wel een baantje, want in échte steden heb je werk te over. U kunt me niet tegenhouden, ik ben achttien, volgens de wet ben ik volwassen.’

Ze wenkte de ober om de rekening en zocht met stoïcijns geduld haar leesbril. Eerlijk gezegd had ik een iets dramatischer climax verwacht, want ik had mijn oma nog nooit op deze manier tegengesproken. ‘Als jij met die jongen meegaat,’ zei ze toonloos, over de rand van haar leesbril blikkend,

‘kun je straks aankloppen bij het Fonds voor Dakloze Jongeren, want dáár gaat jouw erfenis dan naartoe.’

Spijt van deze onbezonnen beslissing heb ik de eerste weken niet gehad, al bleek niet alles te kloppen. Het was niet waar, bijvoorbeeld, dat in échte steden op elke straathoek jazzbandjes speelden. En Peters goeie vriend had bij nader inzien toch niet goed begrepen dat we bij hem *thuis* zouden logeren, waardoor we genoodzaakt waren een hostel te nemen. Hoewel we allebei wat spaargeld hadden was dat niet genoeg om maandenlang in hostels te overnachten, en het bleek ook niet helemaal te kloppen dat de baantjes voor het oprapen lagen. Als we ’s ochtends in de goedkopere cafés koffiedronken hoorden we klaaglijke gesprekken over de recessie; die ene keer dat we een arbeidsbureau binnenliepen stonden we een halfuur later ontmoedigd weer op straat.

Op Peters aandringen kochten we tweedehands slaapzakken, waarna we de hostels soms afwisselden voor parken en ruïnes, en één keer zelfs voor een dierentuin, waar we over de hekken klommen om ons vlak bij de brullende leeuwen te nestelen.

‘Als je een oprecht mens wilt zijn,’ zei Peter, ‘mag je de harde kant des levens niet negeren.’

We reisden van stad naar stad, en telkens wist Peter wel een andere, nog betere vriend die ons met open armen zou ontvangen, maar telkens bleek de vriend in kwestie net verhuisd, of diens huis te vol of te klein, of had hij nijpende zaken aan zijn hoofd zoals liefdesverdriet of een drugsprobleem, waarbij men geen derden om zich heen duldt.

En toch kan ik niet zeggen dat het ongelukkige maanden zijn geweest. Grootgebracht in een afgelegen landhuis omgeven door hekken, zonder broers en zussen, met enkel mijn grootouders die nauwelijks bezoek ontvingen terwijl mijn oma mij – als koning Suddhodana zijn zoon Boeddha – verbeterd had weten af te schermen van de wereld, vond ik de kleuren en geuren van de steden overrompelend mooi. Al die lachende, zingende, schreeuwende medemensen, ik voelde me als een kind dat voor het eerst een pretpark betreedt; zelfs de minder leuke facetten van het bestaan, het échte leven zoals Peter het noemde – heroïnehoertjes, bedelende zigeuner-kinderen – droegen bij tot het wervelende geheel. Hoewel de nachten alsmaar kouder werden en ik steeds meer op een echte zwerver begon te lijken,

had ik het best nog even kunnen uithouden, ware het niet dat Peter me op de zenuwen begon te werken.

Zo besloot hij dat we aan de bak konden komen als straatmuzikanten. Hij als zanger en gitarist, terwijl ik rondging met de pet, want ik kon alleen pianospelen, wat voor een straatmuzikant volgens Peter ‘evengoed van pas komt als een grasmaaier in de Sahara’. De afspraak was dat we een goedkope tweedehands gitaar zouden aanschaffen, maar toen Peter in de muziekwinkel een glimmende Gibson Jumbo 200 zag staan kreeg hij naar eigen zeggen een visionaire ingeving. ‘Oké, hij is een *petit peu* aan de dure kant, maar dit is beslist geen patsergitaar. Grote jongens als Elvis Presley en John Lennon speelden hierop, wil jij soms beweren dat dat patsers waren? Nee man, ze kwamen uit de armste krottenwijken, maar *zij* begrepen dat investering *de* sleutel is tot succes.’

Deze investering, de helft van ons spaargeld, hebben we er nooit uit gehaald, zelfs niet voor een tiende, want Peter bleek geen Elvis of Lennon in wording. Zijn beheersing van de akkoorden reikte niet verder dan ‘Blowin’ in the wind’ van Bob Dylan en ‘Angie’ van de Stones, en ik kreeg soms de indruk dat Peters stem, die bij hoge tonen nogal eens snerpand wilde overslaan, de baardgroei nog niet helemaal ontgroeid was. Maar de oorzaak van onze geringe opbrengsten lag volgens Peter vooral in mijn uitstraling. ‘Je doet niet bepaald je best. Dat nette gedoe, mensen aanspreken met “u”, snap je nou echt niet dat daar de klassenstrijd begint? En dat mensen zich daar heel terecht aan ergeren? Ik hoor het je zeggen: *dank u zeer meneer*, met dat bekakte accentje van je, *dank u zahr veur deze beedrage* – dan kun je net zo goed in grote letters op je voorhoofd schrijven: IK BEN EEN RIJKE VERWENDE GRIET DIE MAAR WAT LOOPT AAN TE KLOOIEN.’

Zijn imago van kansarme gettojongen leek hem zo op het lijf geschreven dat hij er zelf in begon te geloven; de onrustige schittering in zijn ogen, het coole loopje en de daarbij passende cowboylaarzen deden denken aan de outcasts in oude westerns.

Rond de tijd dat zijn spaargeld op raakte (en zijn vader hem telefonisch liet weten dat hij alleen geld zou storten als hij een enkeltje naar huis nam, zónder paardenstaart) besloot hij om samen met mij een benzinstation te beroven. Een volstrekt onzinnig plan natuurlijk, maar als hij erover uitweidde was zijn blik verontrustend ernstig, op het randje van bezeten. Met mijn replica-colt wilde hij dit doen, om de buit onder bedelaars te verdelen. Maar hij moest wel zeker weten, zei hij, dat ik geen psychische stoornis had

of zo. Dat ik *clean* en betrouwbaar was, dat hij van mij op aan kon in stress-situaties. En daar was hij niet zo zeker van.

‘Ben je autistisch of zo? Ik ken je nu een tijdje en je praat heel weinig. Ik dacht dat dat wel zou overgaan, dat je een beetje los zou komen, maar ik heb de indruk dat het alleen maar erger wordt. Dan zeg ik wat, bijvoorbeeld, en dan hoor jij iets terug te zeggen, maar dan zeg je niks. Net of je helemaal geen eigen inbreng hebt. Als we dit gaan doen, dan moet ik wel zeker zijn van je inbreng, weet je.’ Toen ik hier niet op reageerde voegde hij er geïrriteerd aan toe: ‘Ja, kijk, zie je, nou doe je het wéér. Zo gaat het niet hoor, zo kunnen we nooit een team zijn.’

Het gaf niet, want ik wilde geen benzinstation beroven, zeker niet met Peter.

Algauw had hij andere dingen aan zijn hoofd. Twee weken terug, toen we in deze stad arriveerden, werd hij verliefd. We leerden haar kennen in een nachtkroeg waar Peter een jointje hoopte te scoren: een dertigjarige vrouw, flinterdun, met sliertige blonde haren en vroegtijdige fronsrimpels. ‘Rijp,’ fluisterde Peter, ‘en wijs. Een echte *vrouw*. Je bent toch niet jaloers?’

Dat was ik niet. Afgezien van één wazige nacht in een hotel, die ik liever vergeet, was er tussen ons in dat opzicht niets, maar ik begon me wel zorgen te maken hoe het nu verder moest, met mij, Peter, en het ‘echte leven’.

We konden bij haar logeren – Liza, heette ze – in één enkel kamertje met een open keuken die stonk naar vuile afwas. Op een prikbord hing een foto van haar, veel jonger, met twee kinderen. Die woonden bij hun vader, vertelde ze. Ze had ze jaren niet gezien, al scheen ze te weten dat ze hoogbegaafd waren, en helderziend, en in het bezit van een ‘innerlijke puurheid die je niet meer tegenkomt tegenwoordig’.

Ik had zo mijn vermoedens dat Liza iets met harddrugs deed, want op een bijzettafeltje stond een kleine weegschaal met restanten van een gelig poeder, maar Peter zag in haar een vrouwelijke Gandhi. ‘*Back to basics*. Heeft niets nodig. Zij en ik, we hebben echt een *klik*. Ik hoop dat jij dit ook ooit meemaakt, want shit man, als je je soulmate tegenkomt verandert alles. Sinds ik haar ken – oké, nog maar een week, maar geloof me, als je je soulmate hebt gevonden krijgt tijd een héél andere betekenis – sinds ik haar ken is het alsof ik één ben met alles om mij heen. Dan kijk ik uit dit raam, bijvoorbeeld, en ben ik één met de natuur.’

Ik keek naar buiten, waar geen natuur te bekennen was, op een verlepte geranium na dan, op een balkon van de overburen, verzwoegen door een mist van beton.

‘Cowboy’ noemde zijn soulmate hem liefkozend. Mij noemde ze steevast ‘meisje’, ik denk omdat ze mijn naam maar niet kon onthouden. ‘Je kunt hier best logeren, meisje, maar je ziet hoe klein het is. Cowboy hier zegt dat je groter gewend bent,’ – ze stak een joint op – ‘maar meer kan ik je niet bieden. Een uitkering is ook niet alles, neem dat maar van mij aan; ze zuigen je helemaal leeg tegenwoordig, allemaal fascisme in feite.’

Na wat slapeloze nachten op een tweezitsbank, luisterend naar het geklets van vlees tegen vlees, en dan heb ik het nog niet eens over Peters dierlijke kreten, besloot ik dat er niets anders op zat dan afscheid te nemen.

De eerste dag viel mee. Zelf beslissen waar ik ’s ochtends koffiedronk, en vooral die heerlijke stilte. Zonder een tafel vol krantenknipsels over de desastreuze invloed van Shell. Maar de tweede dag be kroop me het onbehaaglijke gevoel dat je als dakloos meisje, ook al ben je in het bezit van een replica-colt, toch wat kwetsbaar bent.

Peter had me bij ons afscheid gewaarschuwd dat ik mij in het epicentrum bevond van het gevaarlijkste roofdier op aarde: een grote westerse stad. ‘Maar er zit niets anders op, kan ik je vertellen,’ vertrouwde hij me toe. Bij wijze van afscheid dronken we een milkshake in een met tl-buizen verlichte snackbar. Naast hem zat Liza, in legging en een smoezelig suède jackje, haar zojuist gelakte nagels droog te blazen. ‘Want buiten de grote steden loop je het gevaar dat de nonnen je bekeren, of dat je in een villa belandt met een hitsig klinkende meisjesnaam, Huize Chantal of Tatjana, waar vrachtwagenchauffeurs en doodgewone huisvaders je oneerbare voorstellen doen. Of dat je teruggevonden wordt in verschillende vuilniszakken in drassig water.’

‘Shit,’ knikte Liza, ‘dat gebéurt! Echt, ik zag het laatst op televisie, nog geen twintig kilometer hiervandaan. Een kind van een jaar of zestien, en de dader woonde in deze stad, stel je voor. Meisje, neem dit van mij aan: roofdieren heb je overal.’

‘Roofdieren,’ zei Peter, ‘heb je overal, da’s een feit, maar in een grote stad zullen ze je sneller over het hoofd zien. Ik bedoel, mits je jezelf low profile houdt. Als ik je nog even een tip mag geven: geen make-up dragen, want dat is vragen om problemen. In jouw situatie make-up dragen, dat is net zoiets als een vetgemeste koe die zich aanbiedt aan een stel uitgemergelde kampgevangenen.’

‘Ik draag nooit make-up,’ wierp ik tegen.

‘Een beetje lippenstift kan geen kwaad,’ zei Liza, ‘je moet alleen niet én

lippenstift én oogschaduw dragen. Dat is een fout die veel vrouwen maken, te veel van alles. Minder is vaak méér, neem dat maar van mij aan, meisje.’

Peter, die zich door deze dwaling niet van de wijs liet brengen, prikte met zijn rietje in mijn jas. ‘En de kleren die je nu aanhebt onder geen beding naar de wasserette brengen. Niet te vaak je haren wassen. Het stinkdier heeft ons geleerd dat niets een roofdier zo op afstand houdt als stank. Nou, we hebben het best gezellig gehad, toch? We komen elkaar vast wel weer tegen. Je bent wel een stille,’ hij knipoogde naar Liza, ‘ze is een stille, die meid (nee, ik bedoel niet als in undercover, ik bedoel als in *stil*) maar met een hart van goud. Ik kies mijn vrienden zorgvuldig uit, weet je.’

Liza legde een koude hand op die van mij. ‘Als je ooit problemen hebt of zo, dan moet je aanbellen, want zo ben ik, je moet elkaar een beetje helpen in deze wereld. Als we elkaar niet helpen is het allemaal heel erg *fucked up*.’

Waarop Peter vertederd in haar dijbeen kneep.

We zouden elkaar niet meer tegenkomen, ik zou ook nooit bij ze aanbellen, maar ik had geen flauw idee dat Peters memento me nog vele jaren zou achtervolgen.

Wie kwetsbaar de wereld in kijkt – en een vervuild, dakloos meisje kijkt kwetsbaar de wereld in – voelt inderdaad de dreiging van roofdieren. De haviksblikken van oudere mannen, op zoek naar jong vlees. Of de stoeiende welpjes bij de ijscokar, vuisten op elkaars bovenarmen, die zich in feite speels voorbereiden op latere slachtpartijen. Of neem de huisvrouwen met hun mondaine theekransjes, ze verraden zichzelf door hun ogen, die anders dan bij hamsters of cavia’s dicht op elkaar staan, niet om gevaar af te wenden maar om een potentiële prooi te kunnen uitkiezen. Een vetgemeste koe weet: er hoeft maar *dit* te gebeuren en het leger trekt genadeloos op, honderd paar pupillen richten zich op één enkel punt, gevolgd door de omsingeling, gevolgd door de *kill*.

Ik behoor tot dit ras en mag me veilig wanen dankzij de ongeschreven wet dat wij elkaar ten gunste van ons voortbestaan niet zonder meer zullen uitroeien – of laten we het daar voorlopig even op houden. Toch moet ik op mijn tellen passen. Parker zal ooit zeggen: *kinderen zijn net als honden, die voelen feilloos aan wie in de groep er zwakker voor staat...* en eigenlijk geldt dat ook voor volwassenen.

Deze stad heeft een opvang voor daklozen, daar kun je soms een bed krijgen maar dan zit je wel tussen de alcoholisten en drugsverslaafden. Ik heb er

één nacht geslapen, maar deed geen oog dicht omdat een man in het veld-
bed naast het mijne ervan overtuigd was dat we elkaar van de tippelzone
kenden en ik eigenlijk 'Patty voor een Prikkie' heette.

Gisteren liet een mevrouw van de Sociale Dienst me weten dat je als dak-
loze geen uitkering kunt krijgen. 'Waar zouden we de post naartoe moeten
sturen? Dat gaat niet natuurlijk.' Ze keek meewarig naar mijn afgedragen
jas, mijn vette haren en mijn algemene staat van verloedering, zoals eerder
de meisjes van de uitzendbureaus me hadden bekeken. Maar hoe vind je
een baan als je geen badkamer hebt om jezelf in op te poetsen, geen geld
voor nette kleding? Dit had ik graag aan de mevrouw van de Sociale Dienst
willen voorleggen, maar ze keek naar de klok, ze verwachtte een volgende
klant. *Klant*, zo noemden ze dat, al waren haar klanten duidelijk geen ko-
ning. Achter haar hingen posters, met teksten als ZWARTWERKEN IS DIEF-
STAL! en GEEF SAMENWONEN BIJTIJDS OP: VOORKOM FRAUDE! en een poster
van een jonge vrouw in bouwvakkersoverall met daarboven de tekst: BETON
HEEFT DE TOEKOMST. Daaronder de ominieuze toevoeging: OOK JOUW
TOEKOMST!

Dat was trouwens de eerste keer dat ik serieus overwoog om oma te bellen.
Ik heb zelfs het nummer gedraaid, om daarna toch weer op te hangen. Later
zal ik me afvragen waarom ik er op het nippertje van afzag. Wie weet was
haar woede inmiddels bekoeld, was ze bereid tot enig compromis – een uni-
versiteit van haar keuze, maar een andere studierichting, iets wat ik graag
wilde, zoals architectuur. Ik had het tenminste kunnen proberen, maar wel-
licht wilde ik het nog een paar dagen uithouden opdat ik later zou kunnen
zeggen: ik heb moederziel alleen door een stad gezworven.

Later zal ik vaak aan deze avond denken. Ik zal dan zeggen dat me bij het
betreden van de bioscoop het onrustige gevoel bekreep dat ik werd bespied,
dat ik zelfs om mij heen keek, links, rechts, om dan mijn blik te laten rusten
op mijn spiegelbeeld in een etalageraam. Mijn pijpenkrullen leken op dread-
locks, mijn grijze ogen waren dof en leeg. Mijn gezicht was door slechte
voeding en ongeregeld leven bleek en pafferig. Zelfs mijn kuiltjes, die men
vroeger aandoenlijk of schattig vond, leken nu eerder op premature rim-
pels. Er was weinig reden om mij te bespieden.

De waarheid is dat ik er geen flauw benul van had dat duistere machten
mij omsingelden, als hyena's hun prooi, om mij een bepaalde kant op te ja-
gen; dat ze mij hadden uitverkoren, dat mijn lot in feite al bezegeld was, dat

het geen toeval zou blijken dat ik weldra hun domein zou betreden, dáár waar hun macht geen grenzen kende.

*

De vrouw in de rij vóór ons is achterstevoren op haar stoel gaan zitten. ‘Nicasia,’ roept ze, ‘waarom doet die man zo raar tegen jou?’ Haar stem is hoog en zangerig en ze kijkt me aan alsof we jaren bevriend zijn. ‘Ik heb de godganse avond op je zitten wachten! Had ik het dan mis? Ik dacht dat we elkaar in dat café om de hoek zouden treffen. Of hadden we toch bij de ingang afgesproken?’

Ik kijk haar niet-begrijpend aan. Ik weet zeker dat ik haar niet eerder ontmoet heb. Ik verblijf pas twee weken in deze stad, als ik haar had ontmoet zou ik me dat absoluut herinneren, zeker omdat het een buitengewoon knappe vrouw betreft.

De portier spreekt haar beleefd doch streng toe: ‘Wilt u zo vriendelijk zijn, mevrouw, u er niet mee te bemoeien? U bedoelt het ongetwijfeld goed, maar dit meisje kómt niet voor de film. Waar ze wel voor komt is me een raadsel, maar ik wil dat ze nú vertrekt.’

‘Hela,’ brult ze, ‘doe niet zo raar, man! Ik had een afspraak met haar. Hier, ik heb zelfs een kaartje voor haar gekocht.’ Ze strekt haar arm uit, tot mijn verbazing houdt ze hem inderdaad een geel kaartje voor.

De portier is niet meteen onder de indruk. ‘Dan wil ik ook graag uw eigen kaartje zien, mevrouw.’

Ze strekt haar andere hand uit. Ook daarin houdt ze een geel kaartje. ‘U ziet het, meneer. Twee kaartjes. Ze verschillen wel enigszins, want zoals u kunt zien is het rechterkaartje, dat van háár dus, nog niet gescheurd.’

‘Mooie boel,’ moppert de portier, en hij wil nog meer zeggen, maar de jonge vrouw overdondert ons beiden.

Ze legt het kaartje op de stoelleuning en richt zich enthousiast tot mij. ‘Zeg het maar, Nicasia, zal ik bij jou komen zitten of kom je een rij naar voren? Ach, heb je nou die rare koffer van je weer bij je? Wacht, ik kom jouw kant wel op.’ Ze gooit haar jas op de stoelen en klimt erachteraan. In twee tellen zit ze naast me. Ze kijkt minachtend naar de portier, en wijst naar het kaartje op de stoelleuning. ‘Meneer, wilt u dat nog hebben? Eerst al die drukte en nu hebt u helemaal geen interesse in dat kaartje. Bovendien zijn die dertig seconden allang voorbij, de film mag wat ons betreft beginnen.’

De portier grist het kaartje van de stoel en loopt zonder omkijken de zaal uit.

Iedereen is gaan zitten inmiddels, de lichten doven. Ik prop mijn spullen in de koffer. Pas als de reclame begint durf ik haar te bedanken.

‘Graag gedaan,’ fluistert ze terug. ‘Een eikel van de bovenste plank, die vent. Hier, dit is van jou.’ Ze overhandigt me mijn paspoort. Dat is kennelijk door het openklappen van mijn koffer op haar stoel beland, vandaar dat ze mijn naam wist. Ik vertel haar dat mijn roepnaam Nicky is.

Ze steekt haar hand uit. ‘Verena, maar Ver voor vrienden.’

‘Hoe komt u aan dat extra kaartje?’ fluister ik.

‘Dat was voor mijn vriend. Zeg maar gewoon “jij” hoor.’ Ze worstelt met een zak popcorn die ze niet open lijkt te krijgen, dan lukt het toch, met een klap. Hoofden voor ons draaien zich even om. ‘We zouden elkaar bij de ingang zien, maar hij is niet op komen dagen.’

Ik denk na. ‘Misschien is hij te laat. Staat hij nu buiten te wachten.’

‘Nee, te laat komt hij nooit. Soms komt-ie gewoon niet opdagen. Het is niet erg, we wonen samen, ik zie hem vaak genoeg.’

De film kabbelt voort, over een schatrijke jongen die verliefd wordt op een straatarm meisje. Terwijl Verena me een handvol popcorn geeft word ik me door haar bloemenshampoogeur akelig bewust van mijn eigen zwerverswalm. ‘Mijn oma,’ fluister ik, ‘heeft thuis een bioscoop.’ Het is niet mijn stijl hierover op te scheppen, ik wil haar alleen maar laten weten dat ik ondanks mijn verlopen uiterlijk enige beschaving ken.

‘Cool. Woont ze in de buurt? Kun je toch beter bij haar een filmpje kijken? Heb je geen last van dat soort eikels.’

Achter ons sist iemand dat we stil moeten zijn.

‘Ik zou een dag moeten reizen,’ fluister ik. ‘Bovendien heb ik haar al lange tijd niet gesproken.’

‘Waarom? Ruzie? O kut, kut!’ De zak met popcorn glipt uit haar handen en landt onder de zitting voor ons. ‘Laat maar,’ gniffelt ze als ik aanstalten maak om hem te zoeken, ‘de popcorn hier is toch niet te pruimen.’

‘Yo,’ roept de man achter ons. ‘Ga lekker naar de kroeg.’

Verena buigt mijn kant op. ‘Zin om naar de kroeg te gaan? Ik trakteer.’

Dat heb ik zeker, maar als ik hier wegga heb ik vannacht geen onderdak. Aan de andere kant heb ik het gevoel dat de portier me straks goed in de gaten gaat houden.

Verena raadt mijn gedachten. ‘Heb je eigenlijk wel een slaappleaats?’

Ik zwijg, zoekend naar een passend antwoord. Ik wil niet de indruk wekken dat ik uit ben op medelijden.

Ze tuurt naar mijn koffer. ‘Er is onlangs een kamer vrijgekomen in het kraakpand waar ik woon. Er is wel een commissie die daarover beslist, maar ik denk –’

Er wordt weer gesist.

Ze staat op. ‘Kom, we gaan.’

*

Verena. Dat is de naam van de vrouw bij wie het allemaal begon. Verena – haar achternaam heb ik nooit gekend – of ‘Ver’ voor vrienden, en dat is bij nader inzien ironisch, want hoe langer en intiemer ik met haar omging, hoe minder ik haar kende.

Verena, toen net vierentwintig, rook naar kaneel en jasmijn en was zonder meer de mooiste vrouw die ik ooit had gezien. Haar Ierse en Spaanse bloed hadden haar het beste van beide werelden gegeven. Van haar Ierse voorouders erfde ze haar weelderige rode haren, die tot op haar billen reikten; van de Spaanse kant haar diepbruine amandelogen. In tegenstelling tot de meeste roodharigen had ze geen sproeten maar een bleke, perzikkleurige huid, gaaf als satijn, een huid die nooit werd aangetast door weer of wind, gebrek aan slaap of slechte voeding. Vanuit welke hoek je ook keek, nooit deed ze onder voor de modellen uit de modebladen, wat eveneens voor haar lichaam gold: borsten, billen, benen, alles leek te kloppen, zelfs haar voeten waren onberispelijk.

De meeste vrouwen – zelfs mooie vrouwen – hebben van die ochtenden, na een nacht doorzakken bijvoorbeeld, dat ze onopgemaakt in een joggingbroek door de supermarkt slenteren zonder dat iemand ze ziet.

Verena gebeurde dat niet. Verena kon zich meten aan de Helena’s van Troje van deze wereld, Verena was altijd mooi, een adembenemende schoonheid, vierentwintig uur per dag, met of zonder make-up, uitgerust of niet. Verena bracht het gezegde dat smaken verschillen in twijfel. Iederéén vond haar mooi.

Iedereen, moet ik erbij zeggen, behalve Parker.

‘Sommige vrouwen zijn als een smaakvol schilderij,’ zal ik hem op een avond horen zeggen. Met een man of tien keken we Verena na, die voorbijliep in een gele glitterjurk. ‘Als je er een paar keer naar gekeken hebt, dan weet je het wel.’

‘Waarom moet jij altijd dwarsliggen?’ vroeg een hippiejongen. Want zojuist nog bejubelden we unaniem haar schoonheid.

Parker haalde zijn schouders op. ‘Schoonheid zonder enig verval boeit me niet.’

‘Heb je ooit een roos in bloei gezien?’

‘Fraai, jawel, maar niet half zo aangrijpend als het levendige rood van een stervend blaadje. Schoonheid zonder tegenstelling, zonder vergankelijkheid, is tweedimensionaal, een kartonnen plaat. Leuk voor even, maar je bent er snel op uitgekeken. Dat doet het hem niet voor mij.’

*

Het kraakpand staat in de rijkste buurt van de stad. We passeren smetteloze boulevards omgeven door victoriaanse huizen, statige deuren met gouden knoppen. Daarachter zie ik hallen van marmer en natuursteen. Later, als ik de stad beter ken, zal ik dit alles kunnen vergelijken met de krakkemikkige deurtjes van het centrum, beklad met graffiti, of de grijze deuren van de buitenwijken.

Nu en dan passeren we buurtbewoners, vrouwen van middelbare leeftijd in bontjassen en stola's, behangen met juwelen; oudere echtparen, eveneens tot in de puntjes verzorgd, met chowchows en chihuahua's. Zelfs de tieners geven geen enkel blijk van rebellie: joggingbroeken van Calvin Klein, t-shirts van Armani. Mijn oma zou hier goed tussen passen.

Te midden van deze weelde rijst plotseling de onmetelijke schaduw van het Pandemonium.

2

Het Pandemonium. Men zou er foto's van moeten zien, als die er nog waren, want woorden schieten altijd tekort. Met tachtig bewoners het grootste kraakpand van de stad, maar nog vele malen beroemder om z'n status als een van de mooiste monumenten. Ooit een weeshuis, in de tijd nog van Annie en Oliver, vandaar misschien z'n volksnaam *Pandemonium*: de weeskin-deren die vroeger de buurt onveilig maakten. Gigantisch, een heel woonblok, gebouwd in 1802, op de fundering van een middeleeuws klooster waarvan alleen de toren behouden was.

Twee beroemde architecten hadden het een neogotisch uiterlijk gegeven, met spitsboogvensters en waaiergewelven, hoge plafonds en een overdaad aan glas in lood. Natuurlijk was er in de krakerstijd wat glas gesneuveld, en toch, zelfs het doorsnee glas of plastic dat ervoor in de plaats was gekomen kon de aanblik niet schaden. Het Pandemonium deed iedereen die langsliep even stilstaan.

Contrast met de nette buurt was er zeker: de stalen voordeuren, hoog en breed genoeg om een middelgrote vrachtwagen door te laten, waren beschilderd met graffiti: **STOP HUISJESMELKERS! HUIZEN ZIJN OM IN TE WONEN, NIET OM MEE TE SPECULEREN! GEEN ONTRUIMING VOOR LEEG-STAND! KRAAK HET ONTRUIMINGSBELEID STOP CITYMISVORMING KRAKEN GAAT DOOR!** En de engeltjes boven de ingang, van onbehandeld natuursteen, keken satanisch op je neer omdat iemand hun ogen had beschilderd, helblauw en indringend, de pupillen net iets te klein. Het waren evenwel oneffenheden die vervaagden in het imposante geheel.

Ook wie het pand betrad waande zich direct in vergane eeuwen. Neem bijvoorbeeld de feestzaal, groot genoeg voor tweeduizend genodigden, met duizelingwekkend hoge zuilen en een honderd jaar oude mozaïekvloer.

Door de gebrandschilderde ramen ving je een glimp op van de tuin: eiken, esdoorns, een Japanse ginkgo. De tuin, volgens velen de fraaiste van heel de stad – fraaier nog dan de Hortus Botanicus – stond op een botanische monumentenlijst, er groeiden planten en bomen die je nergens in dit werelddeel tegenkwam.

De tuin was van iedereen, zoals aangegeven stond op een bord: DE TUIN IS VAN IEDEREEN. Er stond ook een ander bord: VERBODEN RUZIE TE MAKEN. Wat scheen te werken; hier bekommerde men zich niet om verschillen en trof je punkers in gesprek met hippies, corpsballen met artiesten. De tuin was van iedereen, althans, tot die ene bewuste dag dat er een derde bord bij kwam: VERBODEN VOOR JUNKIES.

Als ik eraan terugdenk zie ik een caleidoscoop aan beelden voor me, in verschillende seizoenen. In het voorjaar rond de schemering de ontwakende vleermuizen, dwarrelend tussen de berkenbomen en de toren die met z'n middeleeuwse glorie fier afstak tegen een paarse horizon. 's Zomers, in een zinderende hitte, de tofubarbecues van de hippies, tot laat in de nacht. De ruzies op de punkerscorridor, die je met al die open ramen goed kon volgen, en de ontgroeningborrels van de corpsstudenten, brallend vanaf hun vensterbanken. 's Winters de sneeuw in de klimop – witte slingers, leken het – langs de muren van de filosofen. Punkers in leren jackjes met dikke sjaals en slap hangende hanenkammen, struinend door de maagdelijk witte tuin op zoek naar brandhout. Winterviooltjes en ruziënde wintervogels, nu en dan zelfs een buizerd. 's Nachts de overweldigende stilte, slechts doorbroken door droevige celloklanken.

En dan waren er de gangen, die zo talloos waren dat je zelfs na maanden kon verdwalen, of als een kleuter het perspectief voortdurend vanuit een andere invalshoek beleefde. Soms waren ze fel verlicht door tl, soms door haperende peertjes – als de elektriciteit uitviel ook wel eens door fakkellaarsen – en dan leek er aan die hallen nooit een einde te komen. Sommige waren helemaal niet verlicht, zodat je je in een bijna-doodervaring waande: op goed geluk door een donkere tunnel naar het lichtpuntje toe. Ze waren zo'n belangrijk onderdeel van het pand dat we er vele namen voor hadden: gangen, hallen, corridors, portalen, overlopen, vestibules.

Die eerste avond bracht Verena mij naar de tweede verdieping. Daar, in een hal die gedeeld werd met de corpsstudenten (17, met op hun deur een poster van Socrates die in het bijzijn van zijn aanhangers zijn gifbeker leeg-